

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

14. november 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU – retsmidler – effektiv domstolsbeskyttelse – en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov – nationale regler om for vilkårlig fordeling af sager til dommere ved en retsinstans og ændringer i sammensætningen af dommerkollegier – bestemmelse, der forbyder, at overtrædelser af disse regler påberåbes i forbindelse med en appel«

I sag C-197/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 28. april 2022, indgået til Domstolen den 24. marts 2023, i sagen

S. S.A.

mod

C. sp. z o.o.,

procesdeltager:

Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden for Tredje Afdeling, C. Lycourgos, som fungerende formand for Fjerde Afdeling, og dommerne S. Rodin og O. Spineanu-Matei (refererende dommer),

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: fuldmægtig M. Siekierzyńska,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 7. marts 2024,

efter at der er afgivet indlæg af:

– C. sp. z o.o. ved radcowie prawni M. Mioduszewski, Z. Ochońska-Borowska og J. Sroczyński,

* Processprog: polsk.

- Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie ved M. Dejak,
- den polske regering ved B. Majczyna og S. Żyrek, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved K. Herrmann, P. Stancanelli og P.J.O. Van Nuffel, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 20. juni 2024,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2 TEU, artikel 6, stk. 1-3, TEU og artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem S. S.A. og C. sp. z o.o. vedrørende lovligheden af præmier opkrævet af C. i forbindelse med gennemførelsen af en kommerciel rammeaftale.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 2 TEU fastsætter:
»[Den Europæiske Union] bygger på værdierne respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal. Dette er medlemsstaternes fælles værdigrundlag i et samfund præget af pluralisme, ikke-forskelsbehandling, tolerance, retfærdighed, solidaritet og ligestilling mellem kvinder og mænd.«
- 4 Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU bestemmer:
»Medlemsstaterne tilvejebringer den nødvendige adgang til domstolsprøvelse for at sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten.«
- 5 Chartrets artikel 47 har følgende ordlyd:
»Enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel.
Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov. [...]
[...]

Polsk ret

Den civile retsplejelov

- 6 Artikel 47, stk. 1, i ustawa Kodeks postępowania cywilnego (den civile retsplejelov) af 17. november 1964 (Dz. U. nr. 43, position 296), i den konsoliderede udgave (Dz. U. af 2019, position 1460) (herefter »den civile retsplejelov«), bestemmer:
- »I første instans behandler retten sager i en sammensætning med en enedommer, medmindre andet er fastsat i en særlig bestemmelse.«
- 7 Følgende fremgår af den civile retsplejelovs artikel 379, stk. 4:
- »Retssagen er ugyldig, når retten i forbindelse med retssagen ikke var sammensat i overensstemmelse med de relevante lovbestemmelser, eller hvis en sag blev behandlet ved deltagelse af en dommer, der var diskvalificeret.«
- 8 Denne lovs artikel 386, stk. 2, foreskriver:
- »Såfremt retssagen erklæres ugyldig, ophæver retten i anden instans den appellerede dom, tilsidesætter sagen, for så vidt som den er ugyldig, og hjemviser sagen til retten i første instans.«

Loven om de almindelige domstoles organisation

- 9 Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (lov om de almindelige domstoles organisation) af 27. juli 2001 (Dz. U. nr. 98, position 1070), i den konsoliderede udgave (Dz. U. af 2019, position 52), som ændret ved ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (lov om ændring af loven om de almindelige domstoles organisation, loven om den øverste domstol og visse andre love) af 20. december 2019 (Dz. U. af 2020, position 190) (herefter henholdsvis »lov om de almindelige domstoles organisation« og »lov af 20. december 2019«), bestemmer i artikel 45:
- »1. En dommer eller hjælpedommer kan afløses af en dommer eller hjælpedommer ved samme domstol eller af en dommer, der er forflyttet i henhold til artikel 77, stk. 1 eller 8.
2. Den i stk. 1 omhandlede afløsning kan følge af en foranstaltning, der er truffet af afdelingsformanden eller retsformanden, efter anmodning fra dommeren eller hjælpedommeren eller på dennes eget initiativ for at sikre en korrekt afvikling af sagen.«
- 10 Artikel 47a i loven om de almindelige domstoles organisation har følgende ordlyd:
- »1. Sagerne fordeles vilkårligt til dommere og hjælpedommere efter specifikke sagskategorier, undtagen fordeling af sager til en tilkaldedommer.
2. Sagerne fordeles ligeligt efter specifikke sagskategorier, medmindre der er fastsat en mindre andel på grund af vedkommendes embede eller deltagelse i fordeling af sager inden for en anden kategori eller af andre grunde, der er fastsat ved lov.«

11 Denne lovs artikel 47b bestemmer:

»1. En ændring i sammensætningen af en domstol tillades kun, såfremt det er umuligt at behandle og påkende sagen i domstolens nuværende sammensætning, eller såfremt der foreligger en varig hindring for sagens behandling og påkendelse i domstolens nuværende sammensætning. Bestemmelserne i artikel 47a finder tilsvarende anvendelse.

2. Hvis det er nødvendigt at træffe foranstaltninger i en sag, navnlig når dette er foreskrevet i særskilte bestemmelser eller begrundet i hensynet til en korrekt afvikling af sagen, og dette ikke er muligt for det dommerkollegium, der har fået sagen tildelt, træffes der foranstaltninger af det dommerkollegium, der er udpeget i overensstemmelse med afløsningsplanen, og, hvis foranstaltningerne ikke er omfattet af afløsningsplanen, af det dommerkollegium, der er udpeget i henhold til artikel 47a.

3. Afgørelserne i de stk. 1 og 2 nævnte sager træffes af retsformanden eller af en dommer udpeget af denne.«

12 Ved lov af 20. december 2019 blev stk. 4, som har følgende ordlyd, tilføjet til artikel 55 i loven om de almindelige domstoles organisation:

»Dommerne kan træffe afgørelse i alle sager på deres tjenestested og i andre retsinstanser i de i loven fastsatte tilfælde (dommerens kompetence). Bestemmelserne om sagernes fordeling samt om udpegelse og ændring af sammensætninger af dommerkollegier begrænser ikke en dommers kompetence og kan ikke påberåbes med henblik på at fastslå, at en sammensætning af dommere er i strid med loven, at en domstol har utilstrækkelig kompetence, eller at en person, som ikke er beføjet eller kompetent til at træffe afgørelse, indgår heri.«

13 I henhold til artikel 8 i lov af 20. december 2019 finder artikel 55, stk. 4, i lov om de almindelige domstoles organisation ligeledes anvendelse på sager, der er indledt eller afsluttet før ændringslovens ikrafttræden den 20. december 2019.

De almindelige domstoles procesreglement

14 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin urzędowania sądów powszechnych (justitsministerens bekendtgørelse vedrørende tjenstlige forskrifter for de ordinære retter) (Dz. U. af 2015, pos. 2316) af 23. december 2015 (herefter »de almindelige domstoles procesreglement«), der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, bestemte som følger i artikel 43, stk. 1:

»Sagerne fordeles tilfældigt til refererende dommere (dommere og hjælpedommere) i henhold til den fastlagte arbejdsfordeling ved hjælp af et IT-værktøj, som styres ved hjælp af en tilfældig udvælgelsesgenerator, særskilt for hvert register, hver liste eller anden registerenhed, medmindre andre fordelingsregler er fastsat i denne bekendtgørelse. [...]«

15 Artikel 52b i de almindelige domstoles procesreglement fastsatte:

»1. Suppleanterne (dommere, hjælpedommere og domsmænd) angives i afløsningsplanen for hver arbejdsdag.

2. Tilkaldedommere og hjælpedommere angives i vagtplanen for hver dag.

3. Afløsnings- og vagtplanen fastsætter antallet af suppleanter og tilkalde[dommere og hjælpedommere] for hver periode, afdeling eller sagstype, der er tildelt suppleanterne og tilkalde[dommere og hjælpedommere], samt den rækkefølge, hvori afløsningen finder sted, og sager tildelt tilkalde[dommere og hjælpedommere], når flere [dommere og hjælpedommere] er suppleanter og har tilkaldevagt.

[...]«

16 Artikel 52c i de almindelige domstoles procesreglement bestemmer:

»1. Hvis den refererende dommer ikke er til stede i retsmødet, udsætter afdelingsformanden retsmødet, hvis det er muligt at underrette de berørte parter herom, medmindre det af hensyn til sagens korrekte afvikling klart er påkrævet, at retsmødet afholdes.

2. Hvis retsmødet ikke udsættes, behandles sagen af den dommersuppleant, som er angivet i afløsningsplanen for den pågældende dag. Hvis suppleanten ikke har været i stand til at forberede sig på passende vis, eller hvis suppleantens undersøgelse af sagen gør det nødvendigt at genåbne en væsentlig del af sagen, bestemmer afdelingsformanden, at retsmødet udsættes. [...]

[...]«

Lov om bekæmpelse af illoyal konkurrence

17 Ustawa o zwalczeniu nieuczciwej konkurencji (lov om bekæmpelse af illoyal konkurrence) af 16. april 1993 (konsolideret udgave, Dz. U. af 2022, position 1233), bestemmer i artikel 15, stk. 1, nr. 4:

»Hindring af andre erhvervsdrivendes adgang til markedet udgør illoyal konkurrence, navnlig ved [...] opkrævning af udgifter ud over en forretningsmæssig fortjenstmargen på salg af de udbudte varer.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18 Den 27. april 2018 anlagde S. sag ved Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen) vedrørende en kommerciel tvist. S., der handlede i sin egenskab af erhverver af en fordring mod C., som er et selskab, der driver virksomhed inden for detailhandel, har nedlagt påstand om, at C. dømmes til at betale et beløb på 4 572 648 polske zloty (PLN) (ca. 1 045 000 EUR), svarende til pengepræmier af den omsætning, der er blevet realiseret i løbet af et givet regnskabsår (restgældsbeløb), som C. havde opkrævet uretmæssigt i forbindelse med en kommerciel rammeaftale indgået med overdrageren, og som vedrørte levering af varer med henblik på videresalg. Ifølge S. var opkrævningen af disse præmier i strid med artikel 15, stk. 1, nr. 4, i lov om bekæmpelse af illoyal konkurrence, idet disse udgjorde »andre udgifter end den forretningsmæssige fortjenstmargen for modtagelse af varer til salg« som omhandlet i denne bestemmelse.

19 Denne sag blev tildelt denne rets 16. afdeling for handelssager og i henhold til ordningen om vilkårlig sagsfordeling til dommer E.T., vicepræsidenten for denne afdeling, som traf afgørelse som enedommer.

- 20 Den 25. marts 2019, som var dagen for retsmødet i den nævnte sag, udpegede formanden for den nævnte rets 16. afdeling for handelssager, idet dommer E.T. var fraværende på grund af en orlov, bevilget efter dennes anmodning, J.K. til at afholde retsmødet, og sagen blev derfor tildelt vedkommende.
- 21 Ved dom af 16. september 2019 afsagt af dommer J.K., der traf afgørelse som enedommer ved Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa), blev S.s påstand forkastet.
- 22 Sidstnævnte iværksatte appel den 27. oktober 2019 ved Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen), som er den forelæggende ret.
- 23 I forbindelse med denne appel gjorde S. på grundlag af den civile retsplejelovs artikel 379, nr. 4, gældende, at retssagen ved retten i første instans var ugyldig, idet sammensætningen af dommerkollegiet var i strid med loven som følge af en tilsidesættelse af princippet om dommerkollegiets uforanderlighed, idet retsmødet blev afholdt og dommen afsagt af en anden dommer end den, som sagen oprindeligt var blevet tildelt.
- 24 Efter at have foretaget forskellige foranstaltninger vedrørende sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse med henblik på at efterprøve lovligheden af retssagen ved retten i første instans nåede den forelæggende ret frem til, at udskiftningen af dommer E.T. med dommer J.K. skete under omstændigheder, der tilsidesatte det i den nationale lovgivning fastsatte princip om dommerkollegiets uforanderlighed. Den forelæggende ret er således af den opfattelse, at begrundelsen for at erstatte dommer E.T. er i strid med artikel 47b i lov om de almindelige domstoles organisation. Den har endvidere påpeget, at de formaliteter, som burde have ledsaget denne omfordeling, ikke alle er blevet opfyldt, idet den mistænker retten i første instans for at have ændret visse dokumenter i et forsøg på efterfølgende at afhjælpe disse ulovligheder.
- 25 Den forelæggende ret er ikke bekendt med begrundelsen for denne omfordeling, som den finder ulovlig, samtidig med at den har påpeget, at anvendelsen af en sådan procedure kan føre til, at et relativt stort antal sager overføres fra en dommer til en anden.
- 26 Den forelæggende ret har ligeledes fremhævet, at det »teoretisk« ikke er udelukket, at sammensætningen af et dommerkollegium med en enkelt dommer bevidst kan ændres i følsomme sager ved en fremgangsmåde, der består i, at den dommer, som oprindeligt tilfældigt er blevet tildelt en sag, fastsætter et retsmøde på et tidspunkt, hvor den pågældende efter egen anmodning er på orlov, idet vedkommendes fravær på datoen for retsmødet anvendes til at forårsage den pågældendes erstatning med den dommer, som på dette tidspunkt figurerer på listen over suppleanter eller permanente medarbejdere, og hvis navn kan være kendt på forhånd.
- 27 Endelig har den forelæggende ret henvist til afgørelser fra Sąd Najwyższy (øverste domstol, Polen), hvorefter sammensætningen af et dommerkollegium i strid med bestemmelserne i national ret om sagsfordeling og udnævnelse og ændring af dommerkollegierne kan udgøre en begrundelse for at erklære sagen ugyldig som omhandlet i den civile retsplejelovs artikel 379, stk. 4.
- 28 Den har imidlertid anført, at enhver efterprøvelse i denne henseende inden for rammerne af en appel har været forbudt siden indførelsen af artikel 55, stk. 4, i lov om de almindelige domstoles organisation.

29 På denne baggrund har Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 2 [TEU], artikel 6, stk. 1 og 3 [TEU], samt artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] sammenholdt med artikel 47 i [chartret,] fortolkes således, at en ret i første instans i en EU-medlemsstat, som er beklædt med en enedømmer, der er blevet [udpeget til at behandle sagen ved »åbenbar tilsidesættelse« af] medlemsstatens retsforskrifter om fordeling af sager [samt om udpegelse og ændring af sammensætninger af dommerkollegier], ikke er en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og som yder en effektiv retsbeskyttelse?
- 2) Skal artikel 2 [TEU], artikel 6, stk. 1 og 3 [TEU], samt artikel 19, stk. 1, andet afsnit, [TEU,] sammenholdt med artikel 47 i [chartret,] fortolkes således, at [disse bestemmelser] er til hinder for anvendelsen af bestemmelser i national ret, såsom f.eks. artikel 55, [stk.] 4, andet punktum, i [lov om de almindelige domstoles organisation,] [...] for så vidt som [disse nationale bestemmelser forbyder retten i anden instans, som en retlig sanktion, der sikrer en effektiv retsbeskyttelse, at fastslå, at en sag ved den nationale førsteinstans, som er blevet appelleret til denne andeninstans, er ulovlig, idet rettens sammensætning i første instans] er uforenelig med loven, [...] retten ikke er lovligt sat, eller [...] en uberettiget eller inhabil person har deltaget i afgørelsen, med henvisning til, at dommeren, som var udpeget til at behandle sagen, er udpeget [ved »åbenbar tilsidesættelse« af] medlemsstatens retsforskrifter om fordeling af sager [samt om udpegelse og ændring af sammensætninger af dommerkollegier]?«

Om Domstolens kompetence og spørgsmålet om, hvorvidt det forelagte spørgsmål kan antages til realitetsbehandling

- 30 Anklageren ved den regionale anklagemyndighed i Warszawa (herefter »den regionale anklagemyndighed«) har gjort gældende, at anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke kan antages til realitetsbehandling, idet det ikke fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at hovedsagen har en tilknytning til EU-retten. Den regionale anklagemyndighed er sammen med sagsøgte i hovedsagen af den opfattelse, at de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af bestemmelser i national ret, der regulerer organiseringen af en medlemsstats domstolssystem for så vidt angår fremgangsmåden for sagsfordeling og ændring af sammensætningen af et dommerkollegium, navnlig med henblik på at afgøre, om en tilsidesættelse af disse bestemmelser kan medføre, at retssagen bliver ugyldig i henhold til retsplejelovens artikel 379, nr. 4. Ifølge den regionale anklagemyndighed henhører disse spørgsmål i lighed med ethvert spørgsmål vedrørende statsorganernes organisation og funktionsmåde under statens enekompetence. Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU pålægger medlemsstaterne at opnå et mål, nemlig at indføre et sæt bestemmelser, der sikrer en effektiv retsbeskyttelse, uden at det dog er muligt at udlede normer for en bestemt tilrettelæggelse af retsvæsenet deraf.
- 31 Det bemærkes i denne henseende – for så vidt som den regionale anklagemyndighed og sagsøgte i hovedsagen med disse argumenter i virkeligheden søger at drage Domstolens kompetence til at træffe afgørelse vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse i tvivl – at selv om organiseringen af den dømmende magt i medlemsstaterne henhører under de sidstnævntes kompetence, gælder det ikke desto mindre, at medlemsstaterne under udøvelsen af denne

kompetence skal overholde de forpligtelser, der påhviler dem i henhold til EU-retten (dom af 7.9.2023, Asociația »Forumul Judecătorilor din România«, C-216/21, EU:C:2023:628, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

- 32 Det fremgår for så vidt angår det materielle anvendelsesområde for artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU af Domstolens praksis, at denne bestemmelse omhandler »de områder, der er omfattet af EU-retten«, uafhængigt af den situation, hvori medlemsstaterne gennemfører EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1 (dom af 26.3.2020, Miasto Łowicz og Prokurator Generalny, C-558/18 og C-563/18, EU:C:2020:234, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).
- 33 Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU finder således navnlig anvendelse i forhold til enhver national retsinstans, der som domstol kan træffe afgørelse vedrørende spørgsmål om anvendelsen eller fortolkningen af EU-retten, og som således vedrører områder, der er omfattet af EU-retten (dom af 26.3.2020, Miasto Łowicz og Prokurator Generalny, C-558/18 og C-563/18, EU:C:2020:234, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Der er imidlertid ingen tvivl om, at dette er tilfældet i den foreliggende sag, eftersom, som generaladvokaten har anført i punkt 29 i forslaget til afgørelse, både retten i første instans, hvis lovlige sammensætning anfægtes for den forelæggende ret, og sidstnævnte, som i henhold til national ret er afskåret fra at efterprøve lovligheden af denne sammensætning, kan anmodes om at træffe afgørelse vedrørende spørgsmål, der er forbundet med anvendelsen eller fortolkningen af EU-retten. Disse retsinstanser skal derfor opfylde de krav, der følger af retten til en effektiv domstolsbeskyttelse.
- 35 Den regionale anklagemyndighed og Europa-Kommissionen har i øvrigt anført, at det ikke fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at tvisten i hovedsagen vedrører en gennemførelse af EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1, og at chartrets artikel 47 derfor ikke finder anvendelse.
- 36 I denne henseende bemærkes det, at Domstolen inden for rammerne af en præjudiciel forelæggelse i henhold til artikel 267 TEUF udelukkende kan fortolke EU-retten inden for grænserne af de kompetencer, som den er blevet tildelt (dom af 19.11.2019, A.K. m.fl. (Den øverste domstols disciplinærafdelings uafhængighed), C-585/18, C-624/18 og C-625/18, EU:C:2019:982, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).
- 37 Hvad angår chartret er dets anvendelsesområde for så vidt angår medlemsstaternes handlinger fastlagt i dets artikel 51, stk. 1, hvorefter chartrets bestemmelser er rettet til medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten, og denne bestemmelse bekræfter Domstolens faste praksis om, at de grundlæggende rettigheder, der er sikret ved Unionens retsorden, kan anvendes i alle situationer, der reguleres af EU-retten, men ikke uden for sådanne situationer (dom af 19.11.2019, A.K. m.fl. (Den øverste domstols disciplinærafdelings uafhængighed), C-585/18, C-624/18 og C-625/18, EU:C:2019:982, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 For så vidt nærmere angår chartrets artikel 47 skal det i det foreliggende tilfælde fastslås, at den tvist, der ligger til grund for proceduren i hovedsagen, ikke har nogen forbindelse med en EU-retlig bestemmelse. Den påstand, der er nedlagt mod den sagsøgte i hovedsagen, er således udelukkende baseret på en bestemmelse i national ret. Endvidere har den forelæggende ret ikke fremlagt nogen oplysninger, som indikerer, at tvisten i hovedsagen vedrører fortolkningen eller anvendelsen af en EU-retlig forskrift, der skulle være gennemført på nationalt plan.

- 39 Chartrets artikel 47 finder således ikke som sådan anvendelse i hovedsagen.
- 40 Eftersom artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU imidlertid pålægger alle medlemsstater at tilvejebringe den nødvendige adgang til domstolsprøvelse for at sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten, navnlig i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i chartrets artikel 47, skal den sidstnævnte bestemmelse, selv om den ikke finder anvendelse i hovedsagen, tages behørigt i betragtning ved fortolkningen af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU (jf. i denne retning dom af 20.4.2021, Repubblica, C-896/19, EU:C:2021:311, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).
- 41 Den regionale anklagemyndighed har desuden gjort gældende, at en præjudiciel afgørelse ikke er nødvendig for, at den forelæggende ret kan træffe afgørelse i hovedsagen. Denne ret overskrider nemlig sine beføjelser ved at efterprøve lovligheden af sammensætningen af retten i første instans. Sagsøgte i hovedsagen har for sit vedkommende gjort gældende, at de forelagte spørgsmål er så generelle, at en besvarelse fra Domstolen ikke gør det muligt at fjerne tvivlen om det retlige problem vedrørende forholdet mellem reglerne om tildeling af en sag til en dommer og ugyldigheden af retssagen i første instans inden for rammerne af hovedsagen.
- 42 Det skal imidlertid for det første bemærkes, at anmodningen om præjudiciel afgørelse netop vedrører spørgsmålet om, hvorvidt EU-retten er til hinder for forbuddet mod, at den forelæggende ret efterprøver lovligheden af sammensætningen af retten i første instans, hvilket kræver en fortolkning af EU-retten, navnlig af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, således at undersøgelsen af indsigelsen om, at den forelæggende ret overskrider sine beføjelser, er sammenfaldende med undersøgelsen af de præjudicielle spørgsmål.
- 43 Det bemærkes i denne henseende for det andet, at i henhold til fast retspraksis er der en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 6.6.2024, INGSTEEL, C-547/22, EU:C:2024:478, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 44 I den foreliggende sag har den forelæggende ret imidlertid anført, at den type uregelmæssigheder, der er tale om i hovedsagen, indebærer en risiko for manipulation af tildelingerne i følsomme sager, og at den i henhold til en bestemmelse i national ret er forhindret i at drage konsekvenserne af sådanne uregelmæssigheder, idet den under disse omstændigheder står stillet over for spørgsmålet om, hvorvidt den skal undlade at anvende denne bestemmelse i overensstemmelse med den forpligtelse til at undlade at anvende de regler i national ret, der er i strid med artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, der påhviler den i medfør af princippet om EU-rettens forrang.
- 45 Med disse betragtninger har den forelæggende ret i tilstrækkelig grad godtgjort, at den præjudicielle afgørelse, der anmodes om, er »nødvendig« for, at den kan »[afsige] sin dom« i den sag, der er indbragt for den, som omhandlet i artikel 267 TEUF.

- 46 Som den regionale anklagemyndighed har anført, skal det endelig fastslås, at den forelæggende ret, i modsætning til hvad der er fastsat i artikel 94, litra c), i Domstolens procesreglement, ikke har redegjort for grundene til, at den har anmodet Domstolen om en fortolkning af artikel 2 TEU og artikel 6, stk. 1 og 3, TEU.
- 47 Det skal imidlertid bemærkes, at forelæggelsesafgørelsen for så vidt angår artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU indeholder tilstrækkelige oplysninger til, at det er muligt at forstå grundene til anmodningen om fortolkning af denne bestemmelse, og at de præjudicielle spørgsmål, henset til denne doms præmis 34, kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som de vedrører denne bestemmelse. Denne bestemmelse, som udmønter det i artikel 2 TEU fastsatte retsstatsprincip, betror de nationale domstole og Domstolen den opgave at garantere, at EU-retten anvendes fuldt ud i alle medlemsstaterne, og at sikre domstolsbeskyttelsen af borgernes rettigheder i henhold til EU-retten (dom af 22.2.2022, RS (Virkningen af domme afsagt af en forfatningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis). Fortolkningen af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU skal derfor, som generaladvokaten har foreslået i punkt 41 i sit forslag til afgørelse, foretages i lyset af artikel 2 TEU.
- 48 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det fastslås, at Domstolen, for så vidt som anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 2 TEU og chartrets artikel 47, har kompetence til at træffe afgørelse om denne anmodning, og at sagen kan antages til realitetsbehandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

- 49 Det skal indledningsvis bemærkes, for det første, at sagsøgte i hovedsagen og den regionale anklagemyndighed har anfægtet den fremstilling af nationale lovgivning, som er gengivet i forelæggelsesafgørelsen, idet de finder denne ufuldstændig og partisk.
- 50 Hvad derudover angår retspraksis fra Sąd Najwyższy (øverste domstol) henviser den forelæggende ret til afgørelser, hvorefter en tilsidesættelse af princippet om dommerkollegiers uforanderlighed kan medføre sagens ugyldighed som følge af, at sagen behandles af et dommerkollegium, hvis sammensætning er i strid med de retlige bestemmelser, jf. artikel 379, nr. 4, i den civile retsplejelov, mens den regionale statsadvokat henviser til ældre afgørelser om det modsatte. Sidstnævnte har ligeledes anført, at den nationale lovgivning ikke omfatter begrebet »åbenbar tilsidesættelse« af bestemmelserne om fordeling af sager og ændring af rettens sammensætning, som den forelæggende ret har anvendt, og som den opstiller som modsætning til begrebet »simpel tilsidesættelse« af disse bestemmelser.
- 51 Det skal i denne henseende bemærkes, at det ifølge fast retspraksis alene er den forelæggende ret, der har kompetence til at fortolke og anvende den nationale ret. Det påhviler således Domstolen i henhold til kompetencefordelingen mellem sidstnævnte og de nationale retter at tage hensyn til de retsregler, som ifølge forelæggelsesafgørelsen er baggrunden for de præjudicielle spørgsmål (dom af 27.1.2021, Dexia Nederland, C-229/19 og C-289/19, EU:C:2021:68, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Det følger heraf, at Domstolen skal lægge den forelæggende rets vurdering til grund, hvorefter, for det første, fraværet af den dommer ved retten i første instans, som den i hovedsagen omhandlede sag var blevet tildelt, på den dag, der var fastsat retsmøde, på grund af en orlov bevilget efter den pågældendes anmodning under omstændighederne i denne sag ikke udgjorde en grund til at

erstatte denne i henhold til artikel 47b, stk. 1, i lov om de almindelige domstoles organisation, og, for det andet, at anvendelsen af artikel 379, nr. 4, i den civile retsplejelov i princippet burde føre til, at proceduren i første instans ophæves grundet denne ulovlighed, selv om det imidlertid er ubestridt, at artikel 55, stk. 4, i lov om de almindelige domstoles organisation er til hinder herfor.

- 53 For det andet har sagsøgte i hovedsagen og den regionale anklagemyndighed i det væsentlige gjort gældende, at reglerne i national ret om sagsfordeling og ændring af dommerkollegier er administrative bestemmelser, hvis formål er at sikre en retfærdig fordeling af arbejdsbyrden mellem medlemmerne af en retsinstans. Disse regler kan efter deres art ikke give anledning til udøvelse af udefrakommende indflydelse.
- 54 Det skal imidlertid bemærkes, at det krav om domstolenes uafhængighed, som følger af EU-retten, ikke kun vedrører de utilbørlige påvirkninger, der kan udøves af den lovgivende og den udøvende magt, men også de påvirkninger, der kan hidrøre fra den pågældende retsinstans selv (jf. i denne retning dom af 11.7.2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 og C-727/21, EU:C:2024:594, præmis 54).
- 55 Den forelæggende ret har imidlertid fastslået, at der er en alvorlig risiko for, at tilsidesættelser af de nationale regler om omfordeling af sager kan have til formål at gøre det muligt for en bestemt dommer at træffe afgørelse i en bestemt sag eller i en bestemt type sager. Som generaladvokaten har anført i punkt 48 i forslaget til afgørelse, er den tvivl, som den forelæggende ret således har givet udtryk for, under disse omstændigheder tilstrækkelig til at anse spørgsmålene om anvendelsen af disse regler for at skulle vurderes i forhold til de krav, der følger af EU-retten vedrørende garantien for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov.
- 56 Med sine spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 2 TEU og chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national bestemmelse, der under alle omstændigheder forhindrer en appelinstans i at efterprøve, om omfordelingen af en sag til det dommerkollegium, der har truffet afgørelse i første instans, er sket i strid med de nationale regler om omfordeling af sager ved domstolene.
- 57 Det bemærkes, at i henhold til artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU skal enhver medlemsstat sørge for, at de retsinstanser, der som »domstole« som defineret i EU-retten skal træffe afgørelse om spørgsmål, der er knyttet til anvendelsen eller til fortolkningen af denne, og som således henhører under medlemsstatens retsmiddelsystem på de områder, der er omfattet af EU-retten, opfylder kravene til en effektiv domstolsbeskyttelse, herunder kravet om uafhængighed (dom af 11.7.2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 og C-727/21, EU:C:2024:594, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Med henblik på at sikre, at en sådan retsinstans er i stand til at tilbyde denne effektive retsbeskyttelse, er det for det første vigtigt, at dens uafhængighed bevares, hvilket bekræftes af chartrets artikel 47, stk. 2, der nævner adgangen til en »uafhængig« domstol som et af de krav, der er forbundet med den grundlæggende ret til effektive retsmidler (jf. i denne retning dom af 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19 – C-754/19, EU:C:2021:931, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 59 Dette krav om retternes uafhængighed, som er uløseligt forbundet med udøvelsen af dømmende myndighed, er en del af kerneindholdet i retten til en effektiv retsbeskyttelse og i den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang, der har afgørende betydning som garant for

beskyttelsen af samtlige de rettigheder, som borgerne afleder af EU-retten, og for bevarelsen af medlemsstaternes fælles værdier, der er nævnt i artikel 2 TEU, herunder retsstatsprincippet (dom af 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19 – C-754/19, EU:C:2021:931, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).

- 60 Nævnte krav om uafhængighed har to aspekter. Det første eksterne aspekt kræver, at den pågældende ret udøver sit hverv helt uafhængigt og uden at være underlagt noget hierarkisk forhold eller stå i afhængighedsforhold til nogen og uden at modtage ordrer eller instrukser fra nogen, og at den således er beskyttet mod indgreb og pres udefra, der kan bringe dens medlemmers uafhængige bedømmelse i fare og påvirke deres afgørelser. Det andet interne aspekt hænger sammen med begrebet »upartiskhed« og vedrører det forhold, at der skal være den samme afstand til tvistens parter og deres respektive interesser for så vidt angår tvistens genstand. Sidstnævnte aspekt fordrer objektivitet og en fuldstændig mangel på interesse i sagens udfald ud over den strikte anvendelse af retsregler (dom af 11.7.2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 og C-727/21, EU:C:2024:594, præmis 50 og 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 61 Selv om de »eksterne« aspekt, således som det er anført i nærværende doms præmis 54, i det væsentlige har til formål at beskytte domstolenes uafhængighed i forhold til den lovgivende og den udøvende magt i overensstemmelse med det princip om magtens tredeling, som er kendetegnende for en retsstats funktionsmåde, tilsigter den ligeledes at beskytte dommerne mod utilbørlig påvirkning, der hidrører fra den pågældende retsinstans interne forhold.
- 62 Det skal ligeledes understreges, at udøvelsen af dømmende myndighed skal være beskyttet ikke blot mod enhver direkte indflydelse i form af instrukser, men også mod mere indirekte former for indflydelse, der kan påvirke retsafgørelserne (jf. i denne retning dom af 11.7.2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 og C-727/21, EU:C:2024:594, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 For det andet kræver artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU ligeledes, at der findes en domstol, der »forudgående er oprettet ved lov«, henset til den uadskillelige forbindelse mellem adgangen til en sådan domstol og garantierne for dommeres uafhængighed og upartiskhed (jf. i denne retning dom af 11.7.2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 og C-727/21, EU:C:2024:594, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).
- 64 Henvisningen til en »domstol, der er oprettet ved lov« i chartrets artikel 47, stk. 2, afspejler bl.a. retsstatsprincippet og vedrører ikke blot selve retsgrundlaget for en domstols eksistens, men også dennes sammensætning i hver sag samt enhver anden bestemmelse i national ret, hvis manglende overholdelse medfører, at en eller flere dommeres deltagelse i efterprøvelsen af sagen bliver ulovlig (jf. i denne retning dom af 29.3.2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, præmis 121 og den deri nævnte retspraksis).
- 65 I øvrigt er muligheden for at få efterprøvet, om disse garantier er overholdt, nødvendig for den tillid, som domstolene i et demokratisk samfund skal indgyde hos borgerne. Domstolen har således fastslået, at kontrollen med overholdelsen af kravet om, at enhver retsinstans i kraft af sin sammensætning udgør en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, er et væsentligt formkrav, hvis overholdelse er en ufravigelig procesforudsætning (jf. i denne retning dom af 1.7.2008, Chronopost og La Poste mod UFEX m.fl., C-341/06 P og C-342/06 P, EU:C:2008:375, præmis 46, og af 18.5.2021, Asociația »Forumul Judecătorilor din România« (Sammenslutninger af dommere og anklagere), C-53/23, EU:C:2024:388, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis). En sådan efterprøvelse skal foretages ex officio inden for rammerne af

prøvelsen af en appel, når der består alvorlig tvivl om dette (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Fornyet prøvelse Simpson mod Rådet og HG mod Kommissionen (C-542/18 RX-II og C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, præmis 57 og 58).

- 66 En effektiv domstolsbeskyttelse kan således ikke sikres, hvis overholdelsen af de regler, der giver en domstol status som »uafhængig, upartisk og forudgående oprettet ved lov«, ikke – på begæring af en part eller ex officio, når der foreligger alvorlig tvivl – kan gøres til genstand for domstolsprøvelse og en eventuel sanktion i tilfælde af manglende overholdelse, idet disse regler ellers ville kunne blive tilsidesat, uden at der dertil ville blive knyttet nogen virkning. Det bemærkes i denne henseende, at selve eksistensen af en effektiv domstolsbeskyttelse, som skal sikre overholdelsen af de retlige bestemmelser, er uløseligt forbundet med eksistensen af en retsstat (jf. i denne retning dom af 6.10.2020, Bank Refah Kargaran mod Rådet, C-134/19 P, EU:C:2020:793, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).
- 67 Hvis en medlemsstat vedtager lovbestemmelser vedrørende sammensætningen af det dommerkollegium, der sidder i hver enkelt sag, og omfordelingen af sager, kræver artikel 19, stk. 2, TEU, sammenholdt med artikel 2 TEU og chartrets artikel 47, følgelig, at overholdelsen af disse regler kan gøres til genstand for domstolsprøvelse.
- 68 Det følger heraf, at en national lovgivning, der forhindrer appeldomstolene i at efterprøve overholdelsen af de nationale regler om omfordeling af sager ved domstolene eller ændring af dommerkollegier med henblik på at afgøre, om det dommerkollegium, der har truffet afgørelse i første instans, udgør en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, idet denne lovgivning under enhver omstændighed forbyder disse appeldomstole i givet fald at erklære retssagen i første instans ugyldig, når denne retssag er blevet afsluttet med en dom afsagt af et dommerkollegium, hvortil sagen er blevet omfordelt, eller som er blevet ændret i strid med disse regler, skal anses for uforenelig med de krav, der følger af artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU.
- 69 Det skal i øvrigt bemærkes, at Domstolen i præmis 226 og 227 i dom af 5. juni 2023, Kommissionen mod Polen (Dommeres uafhængighed og privatliv) (C-204/21, EU:C:2023:442), afsagt efter indgivelsen af den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse inden for rammerne af et traktatbrudssøgsmål anlagt mod Republikken Polen i den særlige sammenhæng, hvor denne medlemsstat i hastetilfælde vedtog forskellige bestemmelser af processuel karakter som reaktion på en række præjudicielle forelæggelser fra forskellige polske retsinstanser vedrørende foreneligheden med EU-retten af forskellige lovændringer, der påvirkede organiseringen af retsvæsenet i Polen, fastslog, at den nationale retsregel, der generelt forhindrer en sådan prøvelse, nemlig artikel 55, stk. 4, i lov om de almindelige domstoles organisation, er i strid med bestemmelserne i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med chartrets artikel 47. Det følger heraf, at den forelæggende ret skal undlade at anvende denne regel i hovedsagen, således som generaladvokaten har anført i punkt 84 i forslaget til afgørelse.
- 70 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at de præjudicielle spørgsmål skal besvares med, at artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 2 TEU og chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national bestemmelse, der under alle omstændigheder forhindrer en appeldomstol i at efterprøve, om omfordelingen af en sag til det dommerkollegium, der har truffet afgørelse i første instans, er sket i strid med de nationale regler om omfordeling af sager ved domstolene.

Sagsomkostninger

- 71 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, sammenholdt med artikel 2 TEU og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for en national bestemmelse, der under alle omstændigheder forhindrer en appeldomstol i at efterprøve, om omfordelingen af en sag til det dommerkollegium, der har truffet afgørelse i første instans, er sket i strid med de nationale regler om omfordeling af sager ved domstolene.

Underskrifter